

STALNI POSTAV INTERPRETACIJSKOG CENTRA RIBARSTVA ŽDRELAC

dr. sc. HELA VUKADIN-DORONJGA □ Muzej grada Zagreba, Zagreb

Autorica koncepcije:

dr. sc. Hela Vukadin-Doronjga,
muzejska savjetnica, znanstvena
suradnica

Likovno-prostorno oblikovanje:

Ada Kezić, mag. dizajna

Idejni projekt postava:

Jasna Zmaić, dipl. ing. arh., Tu i
sad d.o.o.; dr. sc. Irena Radić Rossi,
Boris Katičin

Voditelj radova opremanja i uređenja interijera:

Nenad Marinović, dipl. ing. arh.,
Novi ambijenti d.o.o.

Čovjek i more

Ribarstvo... tradicijski život otoka Pašmana... more...
vječni horizont, apsolutni prostor, veličanstvo, tajna,
sloboda...

„Kad god osjetim da mi se oko usana kupi gorčina;
kad god mi se duša nasumori (...), a pogotovu kad me
sjeta pritisne tako neodoljivo, moram pribрати svu svoju
moralnu snagu (...), onda sebi kazujem kako je krajnji
čas da se što prije otisnem na more” (H. Melville, *Moby
Dick*, 1851.)

„Svi su zapravo ljudi u duši, ljudi od mora, ne veže ih ni
riba, ni brodovi, nego more” (Krsto Matulić, jedriličar).

„...I na kraju, što vas moru vuče, šta volite, čega se
bojite? Šta je more za Vas, možete li zamisliti život bez
mora?...” „Možeš more pobijediti sto puta, ali more tebe
može samo jedanput” (iz intervjua s barba Milom, profesio-
nalnim ribarom).

Pri prolazanju kroz Ždrelac ribar bi obvezno zavapio
Gospo: „Gospo moja, daj nam lipo zdravlja i sreće pa
ćemo Ti dati lemozinu” (sitni kovani novčići, nap. a.).¹

U uvodnoj legendi ističemo ciljeve projekta, muzeo-
lošku koncepciju koju čini sedam tematskih cjelina
stalnog postava Interpretacijskog centra ribarstva
Ždrelac, kontinuitet (povijesni presjek) i važnost otoka
Pašmana od (pra)povijesti do danas, s naglaskom na
očuvanju identiteta i tradicijskim vrijednostima, a sve
to na relaciji *čovjek – more*. Kroz cijeli postav naglasak
je stavljen na prikaz tradicijskog načina života ljudi na
otoku, suživota s prirodnim potencijalima toga kraja.

Cilj je bio postavom postići toplinu, emocionalnost,
autentičnost, sugestivnost – realističnim, jednostavnim/
snažnim dokumentarnim pristupom pobuditi osjećaje,
naglasiti lokalnu specifičnost izborom građe/sadržaja u
sinergiji sa znanstvenom interpretacijom i muzeološkom
prezentacijom. A tu je posebnost, i ono što je temeljno,
omogućila je (uz ostalo) lokalna zajednica prikupljanjem
izvorne građe, duboko ukorijenjene u njezinu pašman-
sku tradiciju, prožimajući nastanak Centra, suživot s njim
i dogradnju u budućnosti, promovirajući svoju baštinu
unutar izvornog ambijenta (prikupljanje novih predmeta,
priče/*storytelling* i dr.).

Danas otoci bude čežnju, potrebu za osamom, mirom i
tišinom, stopljenost s prirodom, morem... s čovjekom...
Izazov, prostranstvo, sloboda... Tradicijska kultura – na-
čin života... Tradicijsko, pučko graditeljstvo kao ishodi-
šte, iskonsko, autentično, pristup prostoru, čime su se
inspirirali i veliki moderni/suvremeni arhitekti... Sve na-
vedeno, uz osobni emotivni diskurs i fascinaciju morem,
običnim čovjekom, njegovom jednostavnošću, znanjima,
vještinama – samo su neki od motivacijskih elementa
za bavljenje ovom temom, suprotno ispraznostima,
komercijalizaciji današnjeg vremena u svim aspektima/
sferama društva: „Jao vama, pismoznanci i farizeji! Lice-
mjeri! Obilazite morem i kopnom da pridobijete jednog
sljedbenika. A kad ga pridobijete, promećete ga u sina
paklenoga dvaput goreg od sebe” (Matej 23).

Naglasak je stavljen na prezentaciju izvornih, živih pred-
meta koji imaju svoju patinu, u kojima je sažet sam život;
na živu riječ – priče, intervjue kazivača, protagonista
s otoka Pašmana koji tumače svakodnevicu otoka
nekad i danas, njihove interese, potrebe, strukturu sta-
novništva: čime su se bavili, od čega su živjeli, čime je
otok obilovao, lovišta, prisjećajući se sa sjetom ribarstva
nekad u usporedbi s onim danas. No važno je upozoriti
na širi kontekst intervjua jer su sve tematske cjeline
stalnog postava postavljanim pitanja sugovorniku
integrirane u nj.

„More, vječna inspiracija; mi smo išli u dva broda, pazili
smo jedan na drugog; otac je bio zaljubljen u taj brod,
početak i kraj svita...; Uvijek je bio težak život; Ima sam
sriće...; More, velika je to snaga...; Sve se prominilo,
zadnjih dvadesetak godina pretvorilo se u industriju...;

Kad dođe lito, ićemo na Kornate svaki dan... tragedija, vatrogasci, mladost nastradala..., a niti jedna maslina, nijedna ovca nije izgorila" (transkript intervjua s barba Milom; intervju vodila: Hela Vukadin-Doronjga; snimila: Marija Doronjga).

Podsjetimo kako materijalnu baštinu čine spomenici kulture (arhitektura, tradicijsko graditeljstvo i dr.), dok duhovnu baštinu čine nematerijalna kulturna dobra poput usmene tradicije, društvenih običaja, rituala, proslava te znanja i umijeća tradicijskih obrta. Stoga posebnu vrijednost stalnog postava čine izvorne fotografije kojima izložba počinje i završava (krug). Dinamično raspoređene po prostoru, dokumentiraju vrijeme, identitet otoka i ljudi, pričaju priču i govore same za sebe, prepune duha, života, emocije... sam život je sažet u njima, u svojoj suštini... a sve to čitamo na licima, pokatkad izboranima od sunca, težačkog života, toplih pogleda... žuljave ruke... raspoloženja... Impo-nira jednostavnost, prirodna, iskonska ljepota tih ljudi... Nabrojimo i nekolicinu izvornih predmeta koji svojom patinom dočaravaju bilo otoka: osti i lanča, kunjkara, svičilo, brodski ferali, ribolovna dozvola, plovidbeni list, propeler, svrdlo, timun od kaića, igle za kranje mreža, vrša, lantina, jarbol; pomorska karta – prikaz otoka, obale i morskog dna *Canal von Pašman* iz 1868. (hidrografska karta s označenim mjestima koja su rizična pri plovidbi, što pomaže u određivanju položaja broda); nacrti motornog broda *Argonaut*, „stogodišnjaka s Pašmana" (izvorno *Maria salute*, sagrađen 1914. kao drveni jedrenjak, tijekom 20. stoljeća služio za prijevoz tereta, danas u funkciji turizma).

Riječi su također gradbeni sloj prostora, prožimaju ga i ravnopravan su segment s ostalom građom. Osim glavnih (i sekundarnih) legendi, posebno su istaknuti citati/misli kazivača – otočana (izrada vrša, mreža; metode i alati ribarenja nekad i danas; drvena brodogradnja); naglasak je stavljen na misli velikih književnika, pjesnika – fascinaciju morem: H. Melville, *Moby Dick* (1851.); J. Pupačić, *More*; na povijest, ljubav prema svom kraju: o. Rajko Kraljev („pjesnik, trećoredac – glagoljaš, skromni i dragi brat sv. Frane"); *Pjesma Banju* (1938.), sve do popularnih tekstova *Ribari* (izvedba V. Coce), *Trag u beskraj* (izvedba O. Dragojević). Stalni postav završava svoj krug uz sugestivnu izvornu fotografiju „dječaka u kaiću" i biblijskom referencijom *Hvalospjev ljubavi* (Kor 13, 1-13): „A sada: ostaju vjera, ufanje i ljubav – to troje – ali najveća je među njima ljubav."

„I gledam more gdje se k meni penje / slušam more dobrojutro veli / i ono sluša mene i ja mu šapćem / o dobrojutro more kažem tiho (...) i zagrlj me more oko vrata (...)" (Josip Bepo Pupačić, *More*).

A bilo otoka dočaravaju i reportaže HRT-a ugođajem, glazbom... *Gajeta Marija* („napravljen je prema kazivanjima 1922. g.", Muzej betinske drvene brodogradnje), koja je putujući kroz povijest sve do povratka u Betinu dobila mitsko značenje, koja je uspomena na sve one

stare drvene brodice što su se izgubile, ali žive u sjećanju ljudi i mora, more ih pamti...; priča o Krsti Matuliću („Krstu je najbolji jedrilčar latinskog jidra"); „Ive, di ćeš?": o ribarskom praznovjerju „dok su na brodu za vrijeme ribanja, ribari su, (...) u velikoj nesigurnosti i neizvjesnosti"... o značenju soli, o petku, kad se u ribe ne ide, o štrigama. A zabrana postavljanja pitanja ribaru „Di greš?" lajtmotiv je provučen kroz cijeli stalni postav i povezuje tematske cjeline koje se odnose na ribarstvo: „Znatiželja, pokazivanje interesa za mjesto nečijeg odlaska moglo je donijeti nesreću i slab ulov. Ako se to ipak dogodi, onda se ribar morao vratiti kući i ponovno se uputiti drugim putem. (...) Zabranjeno je zaželjeti ribaru dobru sreću (...) ribar neće imati sreće ako se vraća po zaboravljenu stvar (...)"²

Neviska koleda (Nevidane) zaštićeno je nematerijalno kulturno dobro u kojemu iščitavamo snažno uporište hrvatskog naroda u kršćanskoj tradiciji sve do danas, pa nije slučajno da se i danas njeguje taj tradicijski godišnji običaj iz 17. stoljeća kao dio zavjeta što ga lokalna zajednica ispunjava svake godine tri dana u božićnom razdoblju: na Badnju večer, Staru godinu i Sveta tri kralja. Ta tri dana pali se koleda, veliki krijes koji obredno obilazi skupina muškaraca pjevajući prigodni tradicijski napjev i zazivajući Božji blagoslov, kako kažu lokalni stanovnici: „Zaziva se mir i dobro na cilo misto"; „I dan danas se živi od onoga šta izreste ili se ulovi" (iz reportaže HRT-a *Neviska koleda*).

Na izložbi je istaknuta dinamika početaka, vremena kada se pojavljuju/dominiraju tipične gospodarske grane otoka Pašmana (kao i ostalih otoka, više ili manje zastupljene) – stočarstvo, poljodjelstvo, ribarstvo, vinogradarstvo, maslinarstvo, branje soli (proizvodnja), vađenje pijeska, i to se želi naglasiti, kao i podizanje svijesti o lokalnom području i njegovoj prožetosti s ribarstvom, morem kao izvorom života na otoku, ali i mnogo više od toga (spomenimo usto i povijest brodarstva, plovidbe) u pašmanskim naseljima (Tkonu, Pašmanu, Barotulu, Mrljanima, Nevidanima, Dobropoljani, Kraju, Banju, Ždreleu, zaseoku Ugrinić, u Malom Pašmanu). Na kraju tematske cjeline *Di greš? / Povijest ribarstva otoka Pašmana – uska veza čovjeka i mora* navedimo nekoliko kršćanskih lajtmotiva koji se referiraju na pojam ribe, povijesti ribarstva i na činjenicu da su većina Isusovih apostola bili ribari (Petar, Andrija, Jakov, Ivan, Šimun, Filip), pa je u kontekstu povijesnosti svaki komentar suvišan: „Riba. Najčešće je riba simbol Krista. To je zbog toga što pet slova od kojih je sastavljena grčka riječ *ikhthys* – riba tvore monogram od početnih slova grčkih riječi: (...), što znači: 'Isus Krist, Sin Božji, Spasitelj'. (...) Ona se kao simbol pridaje i sv. Petru, jer je bio ribar, a i sv. Antunu Padovanskom, jer je on propovijedao ribama."³

Lajtmotivi koji povezuju sve tematske cjeline izložbe jesu ribar, more... mornar/pomoran, težak, stočar, pastir... (svi) ljudi toga kraja, otoka, svakodnevnica... Bura, nevere... Što ih moru vuče, doba odlaska u ribu, koju ribu, čime se nekad lovilo... U što vjeruju, kome se obraćaju,

2 Isto

3 *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolicke zapadnog kršćanstva*, 1985: 509.

koga se boje, koga zazivaju u nevolji, a koga za sretan ulov prije odlaska na more – praznovjerja, vjera: „kako valja, kako treba, u redu, kako Bog hoće“; „Kad ribar počne ribati na udicu, peškafondo, panulu mora s tim predmetom napraviti križ na površini mora“.⁴ Ribolov, proizvodnja soli i školjkarstvo, „osobito sakupljanje školjkaša vrste kunjka *Arca noae* u Pašmanskom kanalu (...), zastupljeni su na otoku od najstarije prošlosti, (...)“.⁵ Flora i fauna podmorja znanstveno je interpretirana savjetima stručnjaka za to područje, a naglasak je stavljen na općenite značajke podmorja Pašmana, sa sažetim prikazom najčešćih vrsta riba, mekušaca i ostalih beskralježnjaka; posebno su istaknute vrste koje su zastupljene u ljudskoj prehrani ili su važne zbog nekih drugih uloga. Stari drveni brodovi/brodice, gajete, leuti, pjeskari, kaići i, kako otočani ističu, tradicija u zaboravu... Očuvati tradiciju Pašanskog kanala, pomorsku baštinu – kalafate, ribare, načine na koje su ljudi nekad jedrili na latinsko jidro... Drvena brodogradnja počela je padati, plastika preuzela more – a cijeli je prostor i danas nautički izazov...

Identitetska mjesta (izvorne fotografije), osjećaji, emocija, biti na moru, o životu na moru, raditi u polju, koliki je urod, marena, jedriti... Konoba, ribarska noć, okusi Pašmana u drevnim receptima, matar, maslina, vinova loza, smokva... nošenje kofa s ribom ili maslinama na glavi... Pletenje konopa, vrša, mreža..., koje osim primarne utilitarne funkcije istodobno imaju i obilježja umjetničkih djela – ručni rad, poput najveličanstvenije čipke, ali u velikom mjerilu... Izrada opanaka... Sveta

pričest, krizma, vjenčanja, procesije, sveprisutna djeca na fotografijama... Lica, radost, tuga... Sve se to pokušalo zabilježiti. No, nažalost, tijekom povijesti zabilježena su i stradanja na moru, okrutnost sudbine mornara, pomoraca i ribara, a recentno se prisjećamo i kornatske tragedije, stradale mladosti, vatrogasaca (30. kolovoza 2007.): „Na izložbi su prikazane fotografije, no trebalo bi njima u počast pogledati film *Čuvari tišine* i intervenciju u prostoru arhitekta Nikole Bašića – križevi, branje kamena, proces gradnje – suhozid – ljudi tog kraja. Kapelica je natkrivena replikom latinskog jedra.“

Osim navedenih tematskih nosača stalnog postava koji povezuju sve tematske cjeline, prirodnih potencijala/krajolika i etnografsko-antropoloških vrijednosti otoka, istaknuta je i važnija kopnena i podvodna arheološka baština/nalazišta (prije rimskih ostataka spomenimo i liburnska gradinska naselja, o kojima svjedoče također podmorska istraživanja uz „otok Garmenjaka i Riču u Pašmanskom kanalu“, kao i kulturno-umjetnička baština, sakralna arhitektura.⁶ U hrvatskome srednjem vijeku počinje dinamičniji razvoj otoka u svim njegovim aspektima, čemu su uvelike pridonijeli benediktinci i njihov samostan (i crkva) sv. Kuzme i Damjana na brdu Čokovac iznad Tkona (12. st.); bili su nositelji gospodarstva, kulture, znanja (od početka je to bio glagoljaški samostan kao žarište narodne pismenosti). Za franjevce se smatra da su bili na otoku i prije osnutka samostana sv. Duje (i crkve) u Kraju u 15. stoljeću.

U kontekstu materijalne kulturne baštine otoka ističemo crkvicu sv. Ante i ruševine zgrada profane namjene na srednjovjekovnom lokalitetu Otus; crkvicu sv. Mihovila, Neviđane; crkve u mjestima Banj i Ždrelac u blizini našega Centra; palače zadarskih plemića, dvorove Neviđane (18. – 19. st.; dvorovi međusobno odijeljeni krivudavim kaletama koje izlaze na glavnu seosku cestu, okrenute sunčevoj strani), no posebnu vrijednost čini tradicijsko (pučko) graditeljstvo: „Estetska vrijednost (...) sastoji se u sljubljenosti s krajolikom i u prirodnoj povezanosti rasporeda svojih dijelova koji se ne rasiplju reprezentativnim prazninama, već se svode samo na korisne i upotrebljive prostore. Građeni u lokalnom kamenu, poprimili su boju svog kraja (...), prirodni nastavak.“⁷ Bunje – poljske kućice od suhozida, pećine, špilje, ostatci gradina (većinom smještenih na uzvisinama, utvrđenih suhozidnim bedemima), gromače koje otok Pašman upisuju na kartu iznimnih identitetskih vrijednosti stvarajući podlogu za snažnu kulturno-turističku ponudu... Stare povijesne jezgre i ambijenti, uske ulice, atmosfera – iskonsko, ishodišta... krš, kamen... more...

„(...) tradicijsku kuću percipiram kao esenciju svake kuće i svake arhitekture, one kuće u kojoj, prema Norberg-Šulcu, čovjek nalazi svoj identitet“ (Mutnjaković). Victor Hugo se oduševljava tradicijskim kućama: „Stoga u te kuće može proknuti samo duša, ali su shvatljive umu i mašti poput prirode.“⁸

Centar se smjestio u zgradi koja je izvorno bila stara pučka škola (1873.), u blizini stare jezgre naselja Ždre-

4 Isto kao 1.

5 D. Matulić, *Ribarstvo i akvakultura – otok Pašman, glavna legenda* (cjelina 7).

6 Z. Brusić, 2007: 11-38.

7 Z. Živković, 2014: 487-497.

8 Z. Živković, 2013.

lac, koja je obnovljena i prenamijenjena za novu ulogu, čime je iskazan kvalitetan odnos prema očuvanju graditeljskog nasljeđa, što je dodana vrijednost projektu i lokalnoj zajednici zbog zadržavanja ambijentalne i memorijalne vrijednosti mjesta okupljanja otočana. Nakon prestanka rada škole (potkraj 1990-ih) zgrada s okolnim prostorom (travnatom površinom, dječjim / nogometnim igralištem, bočalištem) prenamijenjena je u Kulturno-športski centar Ždrelac, a taj multifunkcionalni karakter prostora i samog Centra zadržat će se i dalje. K tomu, Ždrelac ima još jednu važnu ulogu u kreiranju projekta jer je veći dio donatora građe vezan za Ždrelac, „najmlađe naselje na otoku, nastalo po obližnjem tjesnacu koji dijeli otok Pašman od Ugljana, a od svog postanka pa do 1825. Ždrelac je bio sastavni dio Banja. Zaselak Ždrelac se formirao oko crkve sv. Luke. Naziv se spominje 1397. god.”⁹ A crkvu sv. Luke (iz 13. st., obnovljena sredinom 18. st., potkraj 19. st. sagrađen kameni zvonik; u interijeru se posebno ističe slika Blažene Djevice Marije) vidimo na svim vedutama Ždreleca i njome na simboličan način započinju intervjui s barba Milom i Danom (Milodar Čikarela i Dane Ribić).

„Poslušaj me Banju, moja diko, jer u tebi ja sam jednom niko, (...) uživajuć dragi Pašmanski otok. (...) S Velebita podmorskim kanalom teče voda ovom mjestu malom. (...) Kada težak kopa tvrdo polje (...). Kad mornari po pučini plove, tad ih Gospa od Bokolja zove, svoj pogled na nju svi obrate, da si tako svoje muke skrate. Tako Gospa, sve videć, pomaže stojeć ondje poput svete straže” (o. Rajko Kraljev, *Pjesma Banju*, 1938.).

„... svakom brodu pristupiti kao i čovjeku, razmotriti ga sa svih strana i vidjeti što u sebi nosi i dokle. Brod... hrabri je lualica, koji ne preže od nikakvih izazova i pustolovina, pa tako susreće razna mora i ljude.”¹⁰

„Živeći u kršćanskoj (katoličkoj) sredini, ribar (...) najčešće kršćansko vjerovanje nastoji prilagoditi svome. Ovo se odnosi i na cjelokupni njegov život... kretanje za suncem značilo bi: po suncu, kako sunce ide, po smjeru sunčeva prividnog toka, a u prenesenom značenju: kako valja, kako treba, u redu, kako Bog hoće.”¹¹

9 M. Granić, 1987: 169.

10 J. Sokolić, 2017.

11 Isto kao 1.

MORE = intrigantno/izazov...TAJNA... sugestivno, senzualno, a istodobno snažno, utočište... prepuno suprotnosti/kontrasta... MORE... svaka riječ je suvišna, prestaje u doticaju s njim... apsolutna ljepota, moć... pratimo te, oslušujemo te, poštujemo, najveličanstvenija vodena površina, osobito naše Jadransko...

RIBAR, mornar, pomorac u interakciji s morem... neizvjesnost... sreća, tuga... vjera, apsolutna jednostavnost... potreba... TIŠINA... klanjamo ti se, MORE... LJUBAV

„A kad postadoh zreo čovjek, odbacih ono nejačko. Doista, sada gledamo kroza zrcalo, u zagonetki, a tada – licem u lice! Sada spoznajem djelomično, a tada ću spoznati savršeno, kao što sam i spoznat! A sada: ostaju vjera, ufanje i ljubav – to troje – ali najveća je među njima ljubav” (*Hvalospjev ljubavi*, Kor 13, 1-13) [isječak iz stalnog postava, kraj].

Naposlijetku, kao autorica stalnog postava zahvaljujem svima onima koji su i najmanjom gestom, prije svega dobronamjernošću, omogućili ostvarenje ovoga stalnog postava (a koji su precizno navedeni u impresumu u prostoru Centra). Centar, čije je ostvarenje projekta omogućeno financijskim sredstvima fondova Europske unije, uskoro će i službeno biti otvoren, no važno je istaknuti kako je u sklopu nastave na Fakultetu hrvatskih studija (Odsjek za kroatologiju) Centar intenzivno bio uključen u više aspekata unutar dva kolegija –Krajo-lik i tradicija u hrvatskoj arhitekturi i Hrvatski prostor i arhitektura; predavanja: *Zaštita i obnova graditeljskoga nasljeđa – pristup*; *Prezentacija hrvatske prirodne i kulturne baštine (stalni postav – interpretacijski centri, izložbe, publikacije, marketing – produkcija)*; *Stalni postav: interpretacijski centar ribarstva Ždrelac, otok Pašman*.

Primljeno: 30. listopada 2023.

LITERATURA

1. Brusić, Z. „Pakoštanska luka i druga priobalna liburnska naselja u Pašmanskom kanalu u odnosu na gradinska naselja u zaleđu i Aseriju”. *Aseria* 5 (2007): 11-38.
2. Brusić, Z. „Pašmanski kanal”. *Hrvatski arheološki godišnjak* 5(2008): 495-496.
3. Granić, M. „Nazivi naselja otoka Pašmana”. *Pašmanski zbornik* (1987): 169.
4. *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva | Uvod u ikonologiju*, ur. A. Badurina. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, 1985: 509.
5. Lulić Štović, J. „Di greš? Ribarska praznovjerja na Zadarskim otocima i priobalju”. U: *Ethnologica Dalmatica* 22: 111-130, EMST. Zadar: Etnološki odjel Narodnog muzeja, 2014.
6. Živković, Z. „Kuća – kozmos – kroz mitska i simbolična značenja”. U: *Hrvatsko tradicijsko graditeljstvo*. Zagreb: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, 2013.
7. Živković, Z. „Tradicijsko graditeljstvo u Dalmaciji”. *Titius*, 6-7 (2014): 487-497.
8. [izvor] *Album Argonauta, 1914*. Priredio dr. Julijano Sokolić. Mali Lošinj/Nerezine, 2017.

THE PERMANENT DISPLAY OF ŽDRELAC FISHERY INTERPRETATION CENTRE

In the introductory caption we highlight the objectives of the project, the museological conception consisting of seven thematic units of the permanent display of the Ždrelac Fishery Interpretation Centre, the importance of the island of Pašman since prehistoric times, with the emphasis on the preservation of the identity, the traditional values and ways of life, coexistence with natural potentials of the region, all of it concerned with the relationship between people and the sea. The objective is to achieve warmth, suggestiveness, with a realistic, simple and powerful documentary approach to emphasize the local specificities with a selection of material / content in synergy with a scholarly interpretation. This particularity was enabled – inter alia – by the local community, which collected authentic materials, linking together the origins of the Centre and future upgrades. The emphasis is placed on presentation – of original, living objects; on the living word – stories, interviews and informants (making fish traps, nets; methods and implements of fishing today and once upon a time; old-time shipbuilding, ancient recipes). A particular value of the permanent display inheres in the original photographs, placed dynamically around the premises, telling a story, full of emotion, all of this read on the faces, sometimes deeply lined by the sun, the agricultural labouring life, the warm looks, the calloused hands, the moods. The pulse of the island has been conjured up by television reports (for example, the *Neviska koleda*, a protected intangible cultural property, even today this traditional yearly custom of the 17th century is kept up). Brought out by the exhibition are: when the typical ways of earning a living in Pašman are dominantly practised; the flora and fauna of the submarine world; the important terrestrial and submarine archaeological heritage, religious architecture. But a particular value is constituted by the traditional, vernacular, building practice of the old city centre. The Centre is located in a building that was once an elementary school (1873), renovated and repurposed for a new life, evincing a positive attitude to the preservation of the building heritage. When the school stopped working, at the end of the 1990s, the building with the surrounding space was repurposed as the Ždrelac Cultural and Sporting Centre; this multifunctional character will continue to exist. The completion of the project was made possible with financing from the Funds of the European Union.